

קצת מיצעד והרבה עצבנות / נתן אלתרמן

1

התכונה מסביב להזמנות שנשלחו אל השגרירים, לחזות במיצעד צה"ל בירושלים, עוד נמשכת בשעה זו. תחזיות וניחושים של חוגים-מוסמכים, ותגובות של יודעי-דבר והערות-פרשנות, יימשכו ולא יירדו, כנראה, מן הפרק עד לרגע האחרון, עד שיוברר בדיוק מי יבוא ומי ייעדר.

הכל יודעים כי שאלת נוכחותו או אי-נוכחותו של שגריר זה או אחר היא, במקרה זה, חשובה במיוחד לאו דווקא מצד משמעותו המדינית של הדבר, אלא מצד היותה פיצוי להתרחשות אחרת: לצמצומו של המיצעד בירושלים והתאמתו לתנאי שביתת-הנשק. מכאן האווירה המיוחדת שנשתררה מסביב להזמנת השגרירים, אוירתה העצבנית של פעילות המכוונת לענין אחד תוך התכוונות לענין שני, תוך חשש לצאת קרח משני הענינים גם יחד, ותוך כדי הצצות חרדות אל הרושם שהדברים יעשו על דעת-הקהל מבית. גוון זה של פעילות ממשלתית הוא ענין לעצמו, אלא שכבר הורגלנו בו בשנים האחרונות, גם בהזדמנויות אחרות, והוא כמעט קו-אופי ואינו חידוש.

2

לא כל מיצעד צריך להיות, כמובן, מושלם בכל הכלים. אמנם, במידה שיש משמעות למיצעדים כאלה, הרי הם באים לא כדי לצאת יד חובה, אלא כדי להפגין כלפי פנים וכלפי חוץ, בעיקר בזמני מתיחות, מידת נכונות וכוח, אך ברור כי אף-על-פי-כן אפשר ואפשר להחליט על צמצום המיצעדים הצבאיים ביום העצמאות, לא רק בירושלים, אלא אף בערים אחרות. כידוע יש סבורים אפילו כי יום-העצמאות צריך להיות, מתוך נימוקים שאיני סבור כי יש לקבלם בתקופה זו, מוקדש בעיקר למיפגני רוח ותרבות, כיאות לישראל סבא. יש רואים בהדגשת אָפיו הצבאי של החג הזה גם גוון מיליטאריסטי שראוי להימנע ממנו מטעמי חינוך וכיוצא כאלה. וכיח זה אינו מן הענין ברגע זה, אך כיוון שנגענו בו, אעיד בדרך אגב רק מלים מספר. תופעות מיליטאריסטיות הן, כמובן, פסולות מעיקרון, אך מי שרואה צד זה במיפגן כלי-נשק של עם אשר כושר-העמידה על הנפש הוא מיסודי התמורה הרוחנית והמוחשית שנתחוללה בהוויתו הלאומית והאנושית, מי שרואה רק צד מיליטאריסטי זה, ניגש לענין גישה שטחית של שיגרת-סיסמות שאינה יאה לנושא זה. די לו לאדם יהודי לזכור מה היתה משמעותה של הברחת אקדח אל תוך הגיטאות כדי להבין כי אם בעיני מי מנצנצות דמעות למראה התותחים העוברים בגלוי בחוצותיהן של ערים עבריות בישראל, הרי דמעות אלו אינן תמצית של מיליטאריזם אלא מקורן אחר לגמרי והוא שייך לשרשרי חיים של כלל ושל יחיד ולעיקרי שמחות אדם וייסוריו.

כן, על מיצעדי צה"ל, על מקומם ועל היקפם, אפשר לדון מצדדים שונים, אלא שצמצום המיצעד בירושלים בשנה זו נימוקו, כידוע, אחר.

מיצעד יום-העצמאות בירושלים צומצם השנה כדי להתאימו לתנאי שביתת-הנשק. הממשלה, שעה שהיא משמיעה נימוק זה, מסתייעת גם בטענה אחרת שיש בה מן ההגיון: הימנעותה של ירדן מהסגות-גבול ומתקריות, דבר הראוי מדרך-הטבע למחווה שכנגד. טיעון זה יש בו הגיון, כאמור, אלא שהוא חסר עובדה אחת יסודית, והיא העובדה שממשלת ירדן מפירה את תנאי שביתת-הנשק, זה תשע-עשרה שנה, לגבי ענינים אשר מבחינה עקרונית ומוחשית גם יחד הם מן החשובים ביותר הן מצד משמעותם ההיסטורית והן מצד משמעותם המדינית בהווה. דיינו אם נזכיר כי על אף תנאיו המפורשים של הסכם שביתת-הנשק אוסרת ירדן את הגישה אל הכותל המערבי וחוסמת דרך אל בירת המדינה. ויתורה של ישראל על עריכת מיצעד צבאי מלא בירושלים הוא איפוא לא מחווה-כנגד-מחווה, כפי שהממשלה מציגה את הדברים, אלא ויתור חד-צדדי בהחלט. ממשלתנו רשאית, כמובן, לעשות זאת, אלא שהיא צריכה להעמיד את הדברים באור הנכון ולא לטשטש את משמעותם. המאמצים לשכנע את השגרירים לבוא לחזות במיצעד המצומצם, הממלא את תנאי-שביתת-הנשק, הם למעשה מאמצים לשכנעם לבוא לחזות כיצד ישראל משלימה עם הפרת התנאים היסודיים של ההסכם על-ידי הצד השני. תכלית זו אינה מצדיקה אולי שידולים רבים כל-כך. אמנם נוכחותם של השגרירים עשויה להוסיף על יוקרתה של הממשלה כלפי פנים, אלא שהיוקרה האמיתית היא לא תמיד במקום שצרכי הרגע רואים אותה.

בצמצומו של המיצעד יש עוד נקודה שאינה בטלה בששים. קיום המיצעדים הקודמים המלאים בירושלים, אף שהם גונו על-ידי או"ם, נשתלבו עם זאת בכלל השתרשותה של ירושלים בתודעתן של האומות כבירתה של ישראל ונעשו חלק מגילוי הריבונות בתחום הזה. הוויתור על ענין זה ספק אם הוא הדבר הנכון ובזמן הנכון, בתקופה שבה חורגות פגיעות השכנים בריבונותה של ישראל מן הממדים השכיחים. אמנם ירדן, כאמור, אינה שותפה אקטיבית לפגיעות אלו, אך פגיעותיה העיקריות בתנאי-שביתת-הנשק הן, כפי שראינו, בעלות משמעות מדינית ראשונה במעלה ומצד זה הרי שצמצום המיצעד הוא מוצדק פחות מאשר מבצע סמוע, למשל, שהיה, כידוע, תגובה דווקא על ענין שבו לא היה לירדן חלק של ממש.

כן, אני יודע כי בממשלה יושבים חברים שאין להם "יתחושה בטחונית", אך בשמעי את הנמקות צמצומו של המיצעד אני נוכח לדעת כי משנה מקום משנה נימות וטיעונים, אם לא ביסוד, הרי על-כל-פנים כלפי חוץ. וכך לא רק לגבי ענין זה. כך, דרך משל, שעה שמצאתי בעתון כיצד שר של אחדות-העבודה מסביר כי אנית-הדגל של ישראל נמכרה דווקא לגרמנים, ולא למדינה אחרת, משום שהגרמנים הציעו מחיר גבוה יותר בשלושה מיליונים מן המחיר שהציעו אחרים. למקרא הדברים האלה, שנאמרו מפיו של איש אחדות-העבודה כנימוק מספיק, השתדלתי ליישב תמיהתי רק על-ידי שאמרתי לעצמי – אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו בקואליציה.

מחאתו של בן-גוריון על צמצומו של המיצעד היא איפוא עמידה על ענין יסודי, שאמנם אינו מוסכם כיום, אלא שכך אירע כבר לא פעם גם בעבר. גם ללעג וללעז שמטיחים בבן-גוריון בענין זה כבר יש תקדימים. מחאה זו לא רק שאינה מיותרת, אלא שאילולא באה, היה צריך להזמינה, והיא חשובה לא פחות מן ההזמנות לשגרירים. ייתכן שהיא אפילו חשובה יותר. רק על דבר אחד מדבריו בענין זה אני חולק. לא פחדנות יש בהחלטה זו של הממשלה – שכן בכל-זאת קשה לדבר על פחדנות לאחר ששמענו מפי ראש-הממשלה ושר-הבטחון כיצד הוא באופן אישי ציווה לרדוף אחרי ה"מיגים" וכיצד הוא באופן אישי ציווה שלא להפסיק את עבודת הטראקטוריסטים בצפון אפילו לרגע אחד. לא פחדנות יש בהחלטה של הממשלה על צמצומו של המיצעד, אלא דווקא אומץ לשנות ממה שכבר נקבע כנוהל וממה שכבר עשוי להיחשב אולי כהישג וכמחאה על פגיעה יסודית בזכויות ריבונותה של המדינה. לכך יש להוסיף את יתרון הניחושים הדיפלומטיים מסביב להזמנת השגרירים למיצעד, פעילות עסקנית שעיקרה פיצוי לציבור והיא משרה באמת קצת אווירה של ימי שלום בימים מתוחים אלה, שבהם חלקה הצפוני של הארץ נמצא למעשה במצב של שעת-חירום מובהקת. יש בכל הפעילות הדיפלומטית הזאת מסביב למיצעד המצומצם משהו מדשדוש של אנפילאות מדיניות נוחות, שהממשלה מרגישה בהן יותר מאשר בנעלים הקודמות, שהן גדולות מדי. ואף-על-פי-כן אין לשכוח כי אותן נעלים הן שהביאו אותנו אל הישגים שעליהם אנו נשענים כיום ואולי מוקדם לראותן כבלואים שעבר זמנם.